

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд
412- 9/2022

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. _____ датум: _____

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској управи у Сремској Митровици

Београд, март 2022. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и са њима закључио споразуме, чије је важење анексима продужено до јуна 2022. године. Удружења са којима Заштитник грађана актуелно сарађује у обављању послова НПМ су: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

---

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска управа у Сремској Митровици (ПУ Сремска Митровица) – седиште ПУ Сремска Митровица, Полицијска станица Шид (ПС Шид), Полицијска станица Стара Пазова (ПС Стара Пазова), Полицијска станица Рума (ПС Рума), Саобраћајна полицијска испостава Рума (СПИ Рума), Полицијска станица Ириг (ПС Ириг), Полицијска станица Пећинци (ПС Пећинци) Казнено-поправни завод у Сремској Митровици – Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	01., 03. и 7. март 2022. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободу у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, по Плану посета за 2022. годину
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Ненајављене посете
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са Покрајинским омбудсманом
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководицац НПМ Члан тима: Марко Анојчић Заштитник грађана/Одељење НПМ Маја Јовић Заштитник грађана/Одељење НПМ Стефан Тодоровић Покрајински омбудсман Јагода Вјештица, Покрајински омбудсман

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Иако су све посете биле ненајављене, сви полицијски и заводски службеници су остварили сарадњу са мониторинг тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима мониторинг тима пружене су тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзиран разговор са задржаним и притвореним лицима и увид у затражену релевантну документацију о задржавању лица.

Професионално поступање полицијских и заводских службеника током посете НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПУ Сремска Митровица, тим НПМ је у Казнено-поправном заводу у Сремској Митровици (КПЗ Сремска Митровица) обавио разговоре са око 20 притвореника које су ухапсили полицијски службеници ПУ Сремска Митровица и који су били на задржавању у организационим јединицама те полицијске управе. Тим је током посете КПЗ Сремска Митровица обишао просторије за задржавање лица по Законнику о кривичном поступку које се налазе у овом заводу и обавио разговоре са 3 лица која су се у тренутку посете налазила на задржавању. Такође, извршен је увид у документацију о начину обављања првог лекарског прегледа по пријему у завод.

У ПУ Сремска Митровица тим НПМ је обишао просторије за задржавање, разговарао са полицијским службеницима о начину поступања према доведеним и задржаним лицима и извршио увид у документацију о задржавању лица. Током ових посета није затечено ниједно доведено или задржано лице.

1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници навели су да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У посећеним станицама задржавају се лица по основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима (ЗОБС), Закона о прекршајима (ЗОП) , док се лица по основу Законика о кривичном поступку (ЗКП) задржавају у просторијама за задржавање које се налазе у КПЗ Сремска Митровица.

У предметима о задржавању лица у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима која су била потписана или је био наведен податак да је лице одбило исто да потпише. **У ПУ Сремска Митровица – седиште, ПС Рума, ПС Ириг, ПС Шид и ПС Инђија уочено је да је у случају када је лице одбило да потпише обавештење о правима у напомени унет и разлог због којег је потпис изостао, што НПМ похваљује као пример добре праксе.**

Предмети су садржали и потписана решења о задржавању. Уочено је и да се време почетка задржавања правилно рачуна. Решења о задржавању садрже поуку о праву на жалбу, а међу документацијом су у појединим предметима о задржавању по Законнику о кривичном поступку затечене и жалбе браниоца на решење о задржавању, које су благовремено прослеђене поступајућем судији за претходни поступак

Предмети су садржали и записнике о задржавању који су били потписани од стране задржаног лица. Према наводима полицијских службеника, са изузетком ПУ Сремска Митровица-седиште, примерак записника о задржавању уручују лицима након истека задржавања.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ Сремска Митровица-седиште задржаном лицу се не уручује примерак записника након завршетка задржавања.

РАЗЛОЗИ

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице.

Примерак записника се уручује задржаном лицу.

Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.⁴

Из различитих разлога (нпр. заплењене личне ствари, обавештавање о правима и остваривање тих права или одрицање од тих права; могућност да се обавести блиски сродник или треће лице), може бити потребан потпис задржаног лица и, ако је неопходно, непостојање потписа се мора ваљано објаснити. Све ове информације треба да се унесу у електронски систем евиденције о задржавању лица.⁵

ПРЕПОРУКА

У ПУ Сремска Митровица-седиште, један примерак записника уручиваће се задржаном лицу по престанку задржавања.

У случају да задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће то констатовати на записнику уз навођење разлога одбијања који је лице за то дало.

Записници о задржавању садрже и податке о обиласцима задржаних лица, као и напомену о стању и активностима лица приликом обиласка, као и друге напомене уколико постоје. Увидом у исте констатовано је да су у највећем броју посећених полицијских станица обиласци задржаних лица од стране полицијских службеника чести, да се уносе напомене о стању и активностима, а у појединим станицама уочене су и службене белешке у вези са наведеним, што НПМ похваљује као пример добре праксе. Међутим, у ПС Инђија и ПС Стара Пазова у предметима о задржавању лица до 12, односно 24 часа, поједини записници о задржавању нису садржали податке о томе када су полицијски службеници обишли лица.

2.

УТВРЂЕНО

У ПС Инђија и ПС Стара Пазова полицијски службеници надзор над задржаним лицима не врше повременим обиласцима и разговорима са лицима.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.⁶

⁴ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 38. став 2,3. и 4.

⁵ Извештај о посети Србији, ЦПТ (2017)63, тачка 39

⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 48.

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање лица, по правилу, врше полицијски службеници који су за то посебно оспособљени.

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање, полицијски службеник врши повременим обиласком и разговором са задржаним лицем.⁷

ПРЕПОРУКА

У ПС Инђија и ПС Стара Пазова полицијски службеници ће надзор над задржаним лицима вршити повременим обиласцима и разговорима са лицима и у записнике о задржавању ће уносити податке о томе када су обишли задржано лице, као и напомене у вези са тим, уколико постоје.

Притворена лица са којима тим НПМ обавио разговор су навела да су упозната са правима, односно да су им по доласку у полицијску станицу уручена писана обавештења о правима. Једно лице је навело да није добило обавештење о правима, али је у ПС Рума увидом у документацију утврђено да је наведено лице добило обавештење о правима које је и потписао. Такође, притворена лица су навела да су добила решење о задржавању и примерак записника о задржавању.

Лица која су се у тренутку посете налазила на задржавању у просторијама за задржавање у КПЗ Сремска Митровица су код себе имала потписано обавештење о правима, потврде о одузетим предметима и решења о задржавању.

2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, свим доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу. Позив се, најчешће, обавља са службеног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обављају позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/задржаном лицу. **У ПУ Сремска Митровица-седиште, полицијски службеници у случајевима када не могу да добију телефоном блиску особу коју доведено/задржано лице жели да обавести о лишењу слободе, одлазе на кућну адресу лица како би и на тај начин покушали да обавесте исто о наведеном, што НПМ похваљује.**

У записницима о задржавању затечени су подаци о лицу које је обавештено и сродству са задржаним лицем, али не и подаци о времену када је позив упућен, односно када је лицу омогућено да оствари ово своје право.

3.

УТВРЂЕНО

У ПУ Сремска Митровица записници о задржавању лица не садрже податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

⁷ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19), чл. 35. ст. 1. и 2.

РАЗЛОЗИ

Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.⁸

Право притворене особе да се чињеница о његовом притварању саопшти трећем лицу треба у принципу да буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора. ЦПТ наравно прихвата да уживање овог права може бити ограничено одређеним изузецима, ради заштите легитимних интереса полицијске истраге. Међутим, такви изузеци треба да су јасно дефинисани и строго временски ограничени и да њихова примена мора бити праћена одређеним мерама заштите (нпр. свако кашњење са обавештењем о притварању треба писмено евидентирати са разлозима за то кашњење, као и потребу да изузетак одобри виши руководилац у полицији који није повезан са случајем или тужилац).⁹

ПРЕПОРУКА

ПУ Сремска Митровица ће у записнике о задржавању лица уносити податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

У вези са остваривањем права на телефонски позив блиском лицу, осим два лица, остала притворена лица су навела да им је то било омогућено, а поједини су навели да то право нису желели да остваре. Увидом у документацију у полицијској станици, утврђено је да је у записнику о задржавању, које је лице потписало, за једно лице које је тиму НПМ навело да му ово право није било омогућено био наведен податак да о задржавању није желео никога да обавести, док је за друго лице у записнику о задржавању наведено да је о задржавању обавештена мајка.

3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Према службеним наводима, лица која треба задржати се претходно воде на лекарски преглед у локалну здравствену установу само у случајевима када имају видљиве повреде или уколико то захтевају, док се током задржавања уколико лице исказе потребу за лекаром, најчешће позива дежурна служба хитне медицинске помоћи. У ПС Шид, у једном предмету утврђено је да су полицијски службеници, због сумње да је реч о лицу са менталним сметњама које није способно за задржавање о томе обавестили надлежну дежурну установу, те да је након лекарског прегледа, истом укинута задржавање.

НПМ похваљује поступање ПС Ириг, ПС Шид, ПС Стара Пазова и ПС Рума с обзиром на то да се у записник о задржавању уносе детаљни подаци о томе да ли лице има видљиве повреде, када је позвана служба хитне помоћи, када је обављен преглед, које повреде су констатоване, као и наводи о начину настанку повреда.

Лекарски прегледи се по правилу не обављају у просторијама за задржавање већ у другим просторијама у близини од којих су поједине под видео надзором или се лица воде у дежурну здравствену установу. Према наводима полицијских службеника, осим у ПС Стара Пазова, они лекарском прегледу не присуствују, осим из разлога безбедности, на захтев лекара, што евидентирају у службеној белешци.

⁸ Устав РС ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006), члан 27, став 2

⁹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 43.

Према наводима полицијских службеника, медицинска документација се не одлаже у предмете о задржавању, у шта се уверио и тим НПМ приликом увида у поједине такве предмете.

Већина притворених лица са којима је тим НПМ обавио разговоре у КПЗ Сремска Митровица, су навела да нису имала потребе за лекарским прегледима ни пре ни током трајања задржавања, а једно лице је навело да је имало потребе за прегледом али да му преглед није омогућен. Увидом у документацију која се о наведеном лицу налазила у ПС Рума, утврђено је да је наведеном лицу омогућен лекарски преглед јер се жалило на мучнину и главобољу, као и подаци о лековима које је том приликом лекар дао.

4.

УТВРЂЕНО

У ПС Стара Пазова полицијски службеници присуствују лекарским прегледима задржаног лица и када то није затражио лекар.

РАЗЛОЗИ

Полицијски службеници, само по захтеву медицинског особља, из разлога безбедности медицинског особља, могу присуствовати здравственом прегледу лица и то полицијски службеник истог пола као и лице које се прегледа.¹⁰

ПРЕПОРУКА

ПС Стара Пазова ће обезбедити да приликом лекарских прегледа доведених и задржаних лица полицијски службеници поступају на следећи начин:

- полицијски службеници неће присуствовати лекарским прегледима лица, осим ако то затражи лекар;
- полицијски службеници су дужни да лекара упозоре на све безбедносне аспекте од значаја за доношење одлуке о присуству немедицинског особља лекарском прегледу;
- у случајевима када лекар затражи да полицијски службеници присуствују лекарском прегледу лица, прегледу ће присуствовати полицијски службеници истог пола ког је и лице које се прегледа и биће присутни тако да не могу да чују разговор између лекара и лица;
- полицијски службеници ће писмено констатовати присуство лекарским прегледима и разлоге за то.

4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Према службеним наводима, лицима лишеним слободe се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се одређује бранилац по службеној дужности. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица задржаних по ЗКП. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца. Такође, лица су преко браниоца у појединим случајевима улагала жалбу на решење о задржавању.

¹⁰ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/2019), члан 36. ст. 3

Међутим, иако је у појединим записницима било наведено да је о задржавању обавештено и блиско лице и бранилац, као и податак о томе који бранилац је обавештен и да је приступио у просторије ПС, у већини записника о задржавању наведено је да је о задржавању обавештен бранилац, али су изостали подаци о томе да ли је лице о задржавању желело да обавести члана породице или друго блиско лице.

НПМ поново скреће пажњу на чињеницу да је овде реч о два различита права: праву доведених и задржаних лица да обавесте о томе члана породице или другу блиску особу и праву на приступ браниоцу, те да је потребно да се одвојено евидентирају.

НПМ је још раније утврдио да евиденције о доведеним и задржаним лицима које се воде у полицијским станицама не садрже све неопходне податке на основу којих је могуће утврдити остваривање права на приступ браниоцу и препоручио Министарству унутрашњих послова да предузме потребне активности да се у записник о задржавању лица, односно преглед података о доведеном лицу, унесе следећи подаци: да ли је лице желело да ангажује браниоца по сопственом избору, да ли му је одређен бранилац по службеној дужности, када је то законом обавезно, да ли је обавио неометан разговор са браниоцем, уз евидентирање свих релевантних података о остваривању овог права: података о браниоцу, времену када је контактиран, времену када је приступио доведеном и задржаном лицу и времену када је обавио разговор са лицем.¹¹

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су у највећем броју случајева навела да им је омогућен поверљив разговор са адвокатом, док су два лица навела да су саслушавани без присуства браниоца. Међутим, ови наводи нису потврђени увидом у документацију у полицијској станици, а од полицијских службеника добијено је обавештење да се саслушања не обављају у станици, односно да тужиоци наведено не дозвољавају.

5.

ПРЕПОРУКА

Полицијска управа у Сремској Митровици ће предузети мере да све полицијске станице у њеном саставу у записнике о задржавању унесе све податке од значаја за приступ задржаног лица браниоцу: да ли је лице желело да ангажује браниоца по сопственом избору; да ли му је одређен бранилац по службеној дужности, када је то законом обавезно; да ли је обавио неометан разговор са браниоцем; уз евидентирање свих релевантних података о остваривању овог права: података о браниоцу, времену када је контактиран, времену када је приступио доведеном и задржаном лицу и времену када је обавио разговор са лицем.

5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

НПМ је током претходне посете полицијским станицама у саставу ПУ Сремска Митровица 2013. године у Извештају, између осталог, утврдио да су просторије за задржавање углавном неусловне и да не испуњавају важеће стандарде. **НПМ похваљује све напоре и активности које је Министарство унутрашњих послова у међувремену предузело у циљу унапређења материјалних услова у просторијама за задржавање у ПУ Сремска Митровица.**

У ПУ Сремска Митровица-седиште постоји једна просторија за задржавање за једно лице. Просторија је димензија око 9 м², рачунајући и мокри чвор. У просторији постоји

¹¹ Препорука НПМ бр. 4110-44/21 од 7. априла 2021. год.

мокри чвор и лавабо са чесмом. Хигијена је на задовољавајућем нивоу. Просторија је покривена видео надзором, о чему је видно истакнуто обавештење на уласку у просторију и у самој просторији. Међутим, према наводима полицијских службеника видео запис се чува у трајању од 15 дана.

Део са мокрим чвором је подељен преградним зидом тако да омогућава приватност лицу. Објекат је старијег датума, те се наведена просторија налази у подрумском делу, пројектована и изграђена тако да нема прозор, односно доток природне светлости. Једини извор светлости је вештачко осветљење у просторији, које није задовољавајуће.

У просторији има грејног тела и грејање је на задовољавајућем нивоу. У просторији се налази један лежај са постељином, јастуком и прекривачем који су деловали чисто и у добром стању. Просторија је опремљена тастером за позивање полицијских службеника, које је у функцији, те се задржана лица могу у сваком тренутку обратити полицијским службеницима у просторијама дежурне службе.

Просторија за задржавање у седишту ПУ Сремска Митровица

6.

УТВРЂЕНО

Видео записи са видео надзора инсталираних у просторијама за задржавање ПУ Сремска Митровица-седиште чувају се 15 дана.

РАЗЛОЗИ

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног поступања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео надзора, скупа са обезбеђењем заштите снимака и одговарајућом политиком архивирања забележеног/снимљеног материјала.¹²

У притужбеном поступку притужбу решавају руководиоци организационе јединице Министарства у којој ради притуженик (у даљем тексту: руководиоци) и Комисија за решавање притужби (у даљем тексту: Комисија). Притужбе поднете у року од 30 дана од дана када се притужена радња догодила решавају се у притужбеном поступку.¹³

¹² ЦПГ Србија, 2011, став 37

¹³ Правилник о начину поступања у току притужбеног поступка ("Сл.гласник РС", бр.54/2017), члан 2. ст. 1. и 3.

Проверавање притужбе обухвата све радње и поступке којима се проверавају релевантне чињенице и околности у вези са наводима из притужбе, а нарочито поступање и последице поступања притуженика које је предмет притужбе. Руководилац је дужан да у притужбеном поступку размотри све расположиве документе, обави потребне разговоре и оствари целовит увид у поступање притуженика на које се притужба односи.¹⁴

ПРЕПОРУКА

МУП ће предузети потребне мере како би се видео записи са видео надзора у ПУ Сремска Митровица-седиште чували у трајању не краћем од 30 дана, а то ће, уколико за тим постоји потреба, учинити и у погледу других полицијских станица које су саставу ПУ Сремска Митровица.

7.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање у седишту ПУ Сремска Митровица вештачко осветљење је незадовољавајуће и не омогућава читање без сметњи за вид.

РАЗЛОЗИ

Полицијски притвор је (или би требао да буде) кратког трајања. Упркос томе, услови притвора у полицијским ћелијама морају задовољити одређене основне критеријуме. Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања).¹⁵

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу услова и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.¹⁶

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.¹⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ Сремска Митровица - седиште ће обезбедити одговарајуће вештачко осветљење у просторији за задржавање.

У ПС Шид постоји једна просторија за задржавање једног лица, укупне површине 4.06x2м2. Ова просторија је мрачна јер природног дотока светла нема, а вештачко осветљење слабо допире у просторију будући да се неонска сијалица налази на спољњој страни зида у ходнику. У просторији нема грејног тела, па је према речима полицијских службеника током зимског периода у просторији хладно, због чега се лицима током трајања задржавања дају два ћебета. Такође, у просторији постоји видео надзор али не

¹⁴ Правилник о начину поступања у току притужбеног поступка, чл. 8. став 2.

¹⁵ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ): Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 47.

¹⁶ Србија: Посета ЦПТ 2017, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 42.

¹⁷ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/18), чл. 4.

и дугме за позивање полицијских службеника, те они лица обилазе редовно, мада могу и да чују дозивање лица, као и да на монитору који се налази у Дежурној служби прате понашање истих. Ова просторија нема мокри чвор, те се лице изводи до оближњег тоалета.

Просторија за задржавање у ПС Шид

8.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање у ПС Шид нема природног дотока светла, а вештачко осветљење не омогућава читање без сметњи за вид.

У просторији нема грејног тела и не постоји уређај за позивање полицијских службеника.

РАЗЛОЗИ

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.¹⁸

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника.¹⁹

ПРЕПОРУКА

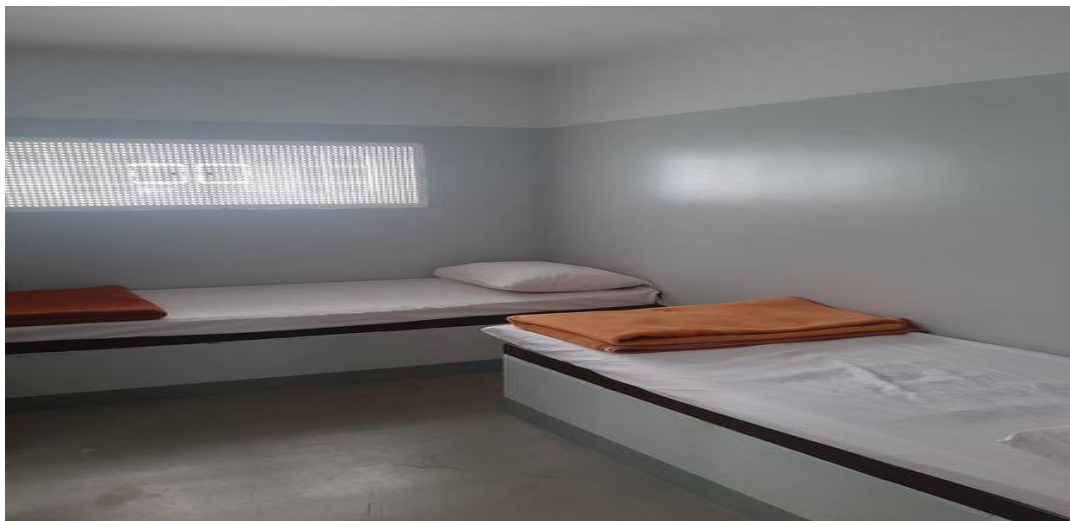
Министарство унутрашњих послова ће предузети активности у циљу обезбеђивања дотока природне светлости, односно обезбедити одговарајуће вештачко осветљење у просторији за задржавање као и инсталирања грејног тела и уређаја за позивање дежурног полицијског службеника у просторији за задржавање у ПС Шид.

У ПС Стара Пазова постоје две просторије за задржавање за два, односно једно лице. Просторије су чисте, простране, постоји природно осветљење и дугме за позивање полицијских службеника које је у функцији. Јачина вештачког светла је задовољавајућа.

¹⁸ Правилника о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018), члан 4

¹⁹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018) чл. 7 став 2

Лежајеви су опремљени комплетном постељином, која делује веома чисто. У просторијама постоји мокри чвор и лавабо са чесмом. Обе просторије су покривене видео надзором, о чему је видно истакнуто обавештење унутар просторије и на улазу у исту. Део са мокрим чвором је одељен преградним зидом тако да омогућава приватност лицу.

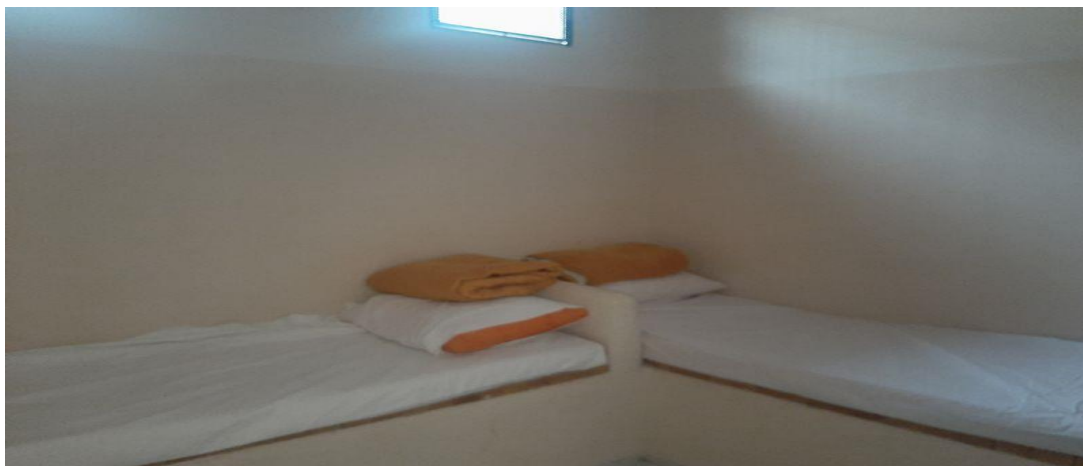
Просторија за задржавање у ПС Стара Пазова

У ПС Ириг постоји једна просторија за полицијско задржавање која се налази у посебном објекту у дворишту полиције. У просторији постоји природно осветљење и дугме за позивање полицијских службеника које је у функцији. Јачина вештачког светла је задовољавајућа. Лежајеви су опремљени постељином, која делује чисто. У просторијама постоји мокри чвор и лавабо са чесмом. Просторија је покривена видео надзором, о чему је видно истакнуто обавештење унутар просторије и на улазу. Део са мокрим чвором је одељен преградним зидом тако да омогућава приватност лицу.

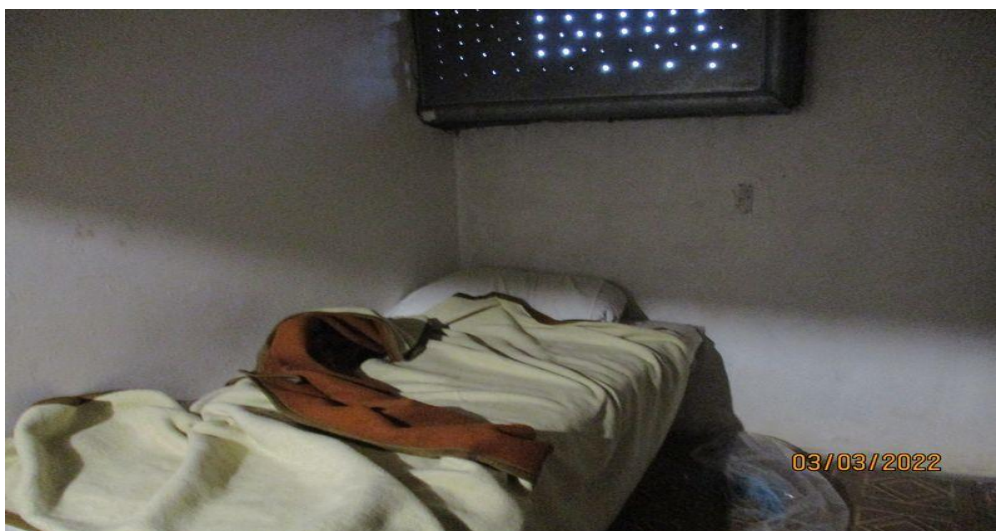
Просторија за задржавање у ПС Ириг

У ПС Инђија постоји једна просторија за задржавање два лица. Хигијена је на задовољавајућем нивоу. У просторији постоји природно осветљење и дугме за позивање полицијских службеника које је у функцији. Јачина вештачког светла је задовољавајућа. Лежајеви су опремљени постељином, која делује чисто. Просторија је покривена видео надзором, о чему је видно истакнуто обавештење на улазу просторије као и унутар исте.

Просторија за задржавање у ПС Инђија

У ПС Пећинци постоје две просторије за задржавање за по једно лице. Просторија је опремљена јастуком, постељином и ћебетом а обавештење о постојању видео надзора истакнуто је унутар просторије. Прозор у обе просторије постоји, али је прекривен металном плочом са рупицама тако да природна светлост слабо допире. Вештачко осветљење постоји и јачина светла је задовољавајућа. Мокри чвор се налази поред просторија за задржавање.

Просторија за задржавање у ПС Пећинци

9.

УТВРЂЕНО

У просторији за задржавање у ПС Пећинци не постоји адекватан доток природног светла.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије треба да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање, осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло.

ПРЕПОРУКА

ПС Пећинци ће предузети одговарајуће мере како би се омогућило да просторије за задржавање буду довољно осветљене природном светлошћу.

У ПС Рума постоје две просторије за задржавање два лица. Хигијена је задовољавајућа, а просторија опремљена јастуком, постељином и ћебетом. Прозор постоји, али је прекривен металном плочом са рупицама тако да природна светлост не допире, као и доток свежег ваздуха. Јачина вештачког светла је задовољавајућа. Мокри чвор се налази изван просторија за задржавање. Обавештење о постојању видео надзора истакнуто је унутар просторије. Међутим, према наводима полицијских службеника видео надзор тренутно не ради .

НПМ би желео да добије информације о томе да ли је у ПС Рума видео надзор у међувремену стављен у функцију.

У просторији не постоји уређај за позивање дежурног службеника али из записника о задржавању произлази да задржана лица обилазе веома често, на сат времена.

Просторија за задржавање у ПС Рума

10.**УТВРЂЕНО**

У просторији за задржавање у ПС Рума не постоји адекватан доток природног светла и свежег ваздуха и не постоји уређај за позивање полицијских службеника.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије треба да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање, осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло.

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника.²⁰

²⁰ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018) чл. 7 став 2

ПРЕПОРУКА

ПС Рума ће предузети одговарајуће мере како би се омогућило да просторије за задржавање буду довољно осветљене природном светлошћу и проветрене а у просторијама за задржавање инсталираће се дугмад за позивање полицијских службеника.

Свим задржаним лицима је доступна вода за пиће и обезбеђена исхрана која се састоји од конзервиране хране и хлеба. НПМ је већ упућивао препоруке Министарству унутрашњих послова да се лицима која се задржавају дуже од 12 сати обезбеди барем један комплетан оброк.²¹

У ПС Инђија и ПС Стара Пазова у предметима о задржавању лица до 12, односно 24 часа, поједини записници о задржавању нису садржали податке о обедовању лица односно о томе да нису желели оброк.

11.**УТВРЂЕНО**

Исхрана задржаних лица у ПУ Сремска Митровица се састоји од сувих оброка.

РАЗЛОЗИ

*Особама у притвору требало би да буде дозвољено да задовољавају своје природне потребе у чистим и пристојним условима, те морају имати одговарајуће погодности за прање. Храна им треба бити давана у прикладно време, и при томе **треба укључити бар један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваки дан.***²²

*Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксирани столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и **да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана.** Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.*²³

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

- **понудити храну, укључујући најмање један целовит оброк, у одговарајућим временским размацама задржаним лицима, као што је предвиђено у прописима Републике Србије; то подразумева да за полицијске установе треба одредити одређени буџет за ову намену;**

...²⁴

²¹ На пример: Извештај о посети Полицијској управи за град Београд, бр. 412-114/20 од 30. децембра 2020. год; Извештај о посети Полицијској управи у Смедереву, бр. 412-42/20 од 27. маја 2020. год.

²² Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

²³ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

²⁴ Србија: Посета ЦПТ 2015, пар. 36.

Комитет понавља своју препоруку да треба предузети кораке да се обезбеди да сва задржана лица добијају воду и храну, укључујући бар један комплетан оброк, у одговарајућим временским размацама, као што је предвиђено прописима Републике Србије. Такође, лица задржана у полицији 24 часа или дуже треба да имају могућност да изађу у шетњу.²⁵

Задржаном лицу омогућиће се исхрана, и то три obroка дневно (доручак, ручак, вечера) у одговарајућим временским интервалима, што укључује и право на посебну исхрану из здравствених разлога или верских убеђења.

Задржаном лицу ће се обезбедити један оброк у року од шест сати од момента задржавања, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, лицу ће се обезбедити три obroка.

Исхрана се обезбеђује у складу са прописима Министарства о услугама исхране и смештаја.²⁶

Лицима која нису запослена у Министарству обезбеђује се исхрана, без накнаде, и то – лицима лишеним слободе у складу са законом, на основу захтева надлежних организационих јединица Дирекције полиције - у ком случају се број и структура obroка одређују сагласно временском трајању лишења слободе (задржавања).

Исхрана без накнаде обезбеђује се на основу дневних требовања са тачним бројем корисника и бројем obroка која се достављају од стране руководиоца организационе јединице корисника у ресторан исхране у коме се пружа услуга (кувани или суви оброк).

У случају из става 1. овог члана, организационој јединици надлежној за организовање исхране и смештаја, доставља се захтев од стране руководиоца организационе јединице корисника који садржи правни основ по коме се услуга захтева, врсту obroка која се тражи, број корисника и временски период пружања услуге.

Корисницима се обезбеђује исхрана без накнаде кроз следећу структуру obroка: доручак, ручак, вечера и ужина.

Доручак, ручак и вечера могу бити у облику куваног obroка и сувог obroка - ланч пакет.

Суви оброк - ланч пакет, обезбеђује се када теренски услови не дозвољавају припрему и конзумирање куваног obroка.²⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ Сремска Митровица ће лицима чије задржавање траје дуже од 12 сати обезбедити барем један комплетан оброк.

12.

УТВРЂЕНО

Поједини записници о задржавању лица до 12, односно 24 часа у ПС Инђија и ПС Стара Пазова не садрже податак о томе да је задржано лице обедовало или одбило да обедује.

РАЗЛОЗИ

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то: на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор.²⁸

Записник о задржавању лица садржи податке о оствареним правима задржаног лица.²⁹

²⁵ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 44.

²⁶ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 37.

²⁷ Правилник о обезбеђивању исхране и смештаја у Министарству унутрашњих послова ("Сл. гласник РС", бр. 27/21), чл. 7. ст. 2, чл. 8. ст. 1. т. 1. и ст. 2. и чл. 9. ст. 1. - 3.

²⁸ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 29. став 1. тачка 9.

²⁹ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19) чл. 111. став 1. тачка 5.

ПРЕПОРУКА

ПС Стара Пазова и ПС Инђија, у будућем раду, у записнике о задржавању лица до 12, односно 24 часа, уносиће све податке о оствареним правима, па тако и податак о томе да ли је лицу понуђен оброк и евентуалном одбијању лица да обедује.

У КПЗ Сремска Митровица у односу на претходну посету, просторије за задржавање су окречене и стари душеци замењени су новим. Међутим, приметан је недостатак комплетне постељине. Осветљење је добро, као и доток свежег ваздуха и пространост просторија. Иако су се поједина притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре жалила на услове у просторији за задржавање и хигијену, приликом посете хигијена је била на задовољавајућем нивоу.

13.**УТВРЂЕНО**

Затеченим задржаним лицима у КПЗ Сремска Митровица нису обезбеђени сви делови постељине.

РАЗЛОЗИ

Сваки затвореник мора да располаже, у складу са месним и националним стандардима, засебним креветом и засебном постељином у довољној количини, која при преузимању мора да буде чиста и која мора да се одржава у пристојном стању, те мења довољно често да би била чиста.³⁰

Сваком затворенику обезбедиће се засебан кревет и сопствена и одговарајућа постељина, која се одржава у добром стању и мења довољно често да би се обезбедила њена чистоћа.³¹

Постељина се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе.

Зимска постељина је иста као и летња, са најмање два ћебета.³²

Просторије за задржавање које су намењене за задржавање лица дуже од 12 часова, морају бити опремљене посебним лежајем са постељином, која се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе, за свако задржано лице.³³

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће задржаним лицима обезбеђивати комплетну постељину.

6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Као што је напред наведено, НПМ је у КПЗ Сремска Митровица обавио разговоре са око 20 притворених лица, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, полицијског задржавања и примене полицијских овлашћења. Од наведеног броја, два лица су имала примедби на поступање полицијских службеника приликом хапшења и у полицијској станици. Једно лице је навело да га је приликом хапшења инспектор 2 – 3 пута ударио песницом у ребра, испод пазуха. Након што је доведен у полицијску станицу униформисани службеник га је шутнуо у стомак и избио му ваздух,

³⁰ Нелсон Мандела правила, прав. 21.

³¹ Европска затворска правила, прав. 21.

³² Правилник о одећи, обући, рубљу и постељини осуђених лица ("Сл. гласник РС", бр. 137/2014), чл. 14.

³³ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018), чл. 3. ст. 1.

а жалио се и да су му стезали јако лисице. Увидом у документацију за наведено лице, утврђено је да је на првом лекарском прегледу по пријему у завод негирао повреде, да повреде од стране лекара нису уочене, те да се лице жалило на то да не може да спава.

Друго лице навело је да је у полицијској станици у службеној просторији прво задобио шамар од једног полицијског службеника, па су га тај службеник и још тројица ударали песницама и шутирала по глави и телу. То је трајало око пола сата, губио је свест, није повраћао. Ухапшен је са братом, који је кроз исто то прошао. Увидом у документацију са првог лекарског прегледа утврђено је да лице има посекотину на левој подлактици, стару око два месеца, док других повреда на телу нема. Такође је утврђено да је брат наведеног лица примљен без видљивих повреда, да се није жалио на повреде, већ на главобољу.

Задржана лица са којима је тим НПМ обавио разговор приликом посете заводу нису имала примедби на поступање полицијских службеника.

ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

Увидом у поједине здравствене картоне уочено је да лекари на првом лекарском прегледу констатују да ли лице има или нема свежих повреда при пријему у завод, и да су повреде детаљно описане са наводима лица о начину настанка повреда. Међутим, повреде се не фотографишу, нити лекар уноси своје мишљење о повезаности навода о начину настанка повреда и констатованих повреда.

С тим у вези НПМ скреће пажњу на чињеницу да лекари дају изузетан допринос у борби против злостављања лица лишених слободе те да је код постојања телесних повреда потребно да лекар у налазу осим детаљаног описа повреда, локализације, броја, врсте повреда и сл. у мишљењу по могућству прецизније определи механизам настанка повреде, односно образложи мишљење о повезаности навода о начину настанка повреда и констатованих повреда. Даље, повреде је потребно евидентирати у посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са шематским приказом тела у који је потребно уцртати повреде који ће се чувати у здравственом картону. Све повреде потребно је фотографисати

Према наводима заводског лекара, не фотографишу повреде јер немају фото апарат и техничке могућности да их складиште у САПА евиденцији, на шта је указано Управи. Када се уоче повреде које указују на насиље или лице укаже да је било злостављано, по процедури лекар обавештава надзорника, па он свог начелника који то изнесе на колегијуму, након чега завод обавештава јавно тужилаштво, али наведени случај нису имали дуго.

14.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица повреде уочене на лицима се не документују на начин предвиђен стандардима.

РАЗЛОЗИ

Лекар или други квалификовани здравствени радници, без обзира на то да ли су дужни да извештавају лекара или не, посећују, разговарају и прегледају сваког затвореника чим то буде

могуће после пријема, а затим по потреби. Посебна пажња се посвећује утврђивању злостављања коме су пристигли затвореници можда били подвргнути пре пријема.³⁴

Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.³⁵

Сви знакови насиља који се уоче приликом здравствене провере затвореника код пријема у установу морају бити у потпуности евидентирани, заједно са свим његовим релевантним изјавама, те закључцима лекара. Надаље, ове информације би требало учинити доступним самом затворенику.³⁶

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре боравка у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).

Записник настао након медицинског скрининга поменутог у ставу 73. треба да садржи: i) изјаве које је дотично лице дало, а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис сопственог здравственог стања, као и све наводе о злостављању), ii) потпун извештај о објективним налазима лекара заснованим на детаљном прегледу, и iii) запажања здравственог радника у вези са тачкама i) и ii), уз назнаку поклапања било којих навода и објективних налаза лекара. Записник такође треба да садржи резултате обављених додатних прегледа, детаљне закључке специјалистичких консултација, као и опис терапије пружене због повреда и свих других обављених поступака.

Евидентирање здравственог прегледа у случајевима трауматских повреда треба обављати на специјалном обрасцу предвиђеном у ту сврху, са шематским скицама тела на којима се могу означити трауматске повреде и које ће се чувати у здравственом досијеу лица лишеног слободе. Надаље, било би пожељно да се направе фотографије повреда, и те фотографије такође треба ставити у здравствени досије. Поред тога, потребно је водити засебан регистар повреда у коме ће се забележити све врсте уочених повреда.

Међутим, начело поверљивости не сме постати препрека пријављивању медицинских доказа који указују на злостављање, а које здравствени радници прикупе у датом случају. Допуштање тога значи деловање супротно легитимним интересима лица лишених слободе уопште и друштва у целини. ЦПТ, сходно томе, подржава обавезу аутоматског пријављивања за здравствене раднике који раде у затворима и на другим местима лишења слободе када дођу до таквих информација. Заправо, таква обавеза већ постоји у законима многих држава које ЦПТ посећује, али се у пракси често не поштује у потпуности.

У неколико недавних извештаја о посетама, ЦПТ је препоручио да се постојеће процедуре ревидирају, да се обезбеди да кад год здравствени радници евидентирају повреде које се поклапају са наводима лица лишеног слободе о злостављању, такве информације буду одмах и систематски предочене надлежним властима, без обзира на жеље дотичног лица. Ако се закључи да лице лишено слободе има повреде које јасно указују на злостављање (нпр. видљиве модрице на стопалима), али то лице одбије да открије њихов узрок или наводи разлоге

³⁴ Стандардна минимална правила Уједињених нација за поступање са затвореницима Анекс уз Резолуцију бр. 70/175 Генералне скупштине УН, усвојену 17. децембра 2015. год. (Манделина правила), прав. 30.б.

³⁵ Препорука бр. Р (98) 73 Комитета министара државама чланицама Савета Европе о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима, чл. 30.

³⁶ Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, ЦПТ/Инф (93) 12, пар. 61.

невезане за злостављање, изјава таквог лица треба да се прецизно документује и поднесе датом органу, заједно са детаљним извештајем о објективним медицинским налазима.

„Надлежни орган“ коме треба послати извештај здравственог радника јесте, пре свега, независно тело које има овлашћење да обави званичну истрагу и, ако је потребно, поднесе кривичну пријаву. Остала тела која треба обавестити могу обухватати тела задужена за дисциплинске истраге или за праћење ситуације лица лишених слободе у установи где је можда дошло до злостављања. Такав извештај треба да се учини доступним и лицу лишеном и његовом/њеном адвокату.

Сам механизам достављања извештаја надлежном органу/органима варираће од државе до државе, у зависности од организационих структура, а сасвим је могуће да не обухвата непосредну комуникацију између здравственог радника и тог органа. Извештај се може достављати преко хијерархијске структуре којој припада здравствени радник (нпр. здравствени ресор на министарском нивоу) или руководства затворске установе у којој здравствени радник ради (нпр. управник затвора). Међутим, који год приступ да се примењује, мора се обезбедити да извештај буде брзо достављен надлежном органу.³⁷

Делегација Комитета је уочила да је позитивно то што су све установе имале посебан регистар повреда, у који лекари треба да евидентирају повреде констатоване на затвореницима приликом пријема у затвор или током боравка у затвору. Међутим, повреде које се уоче на новопримљеним затвореницима и даље се описују на површан начин и лекари не изводе закључке у смислу компатибилности повреда са наводима притвореника о неадекватном поступању полиције.

Здравствени преглед новопримљених затвореника, а посебно у установама које представљају тачке уласка у затворски систем, има велики значај. Такав преглед је од суштинске важности, посебно за спречавање ширења преносивих болести, спречавање самоубиства и за тачно благовремено евидентирање повреда.

Комитет жели да нагласи да лекар треба да разговара са сваким новопримљеним затвореником на одговарајући начин и да изврши физички преглед што је могуће пре по пријему; осим у изузетним околностима, разговор/преглед треба да се обави на дан пријема, а посебно када су у питању притворски објекти. Такође, Комитет подсећа да затворске службе здравствене заштите могу значајно да допринесу спречавању неадекватног поступања према притвореницима и пре пријема и током боравка, помоћу систематског евидентирања повреда и да, по потреби, обезбеде информације за релевантне државне органе. Евиденција сачињена након здравственог прегледа треба да садржи:

- i) опис изјава које је дало лице, а које су релевантне за здравствени преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii) потпун опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа,
- ii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на i) и ii), при чему исти треба да укаже на доследност између навода и објективних лекарских налаза.

Евиденција такође треба да садржи и резултате додатних обављених прегледа, детаљне закључке специјализованих консултација и опис прописаног лечења повреда и свих наредних спроведених процедура.

Евиденција о здравственом прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са приказом тела у коју су уцртане трауматске повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Такође, било би пожељно да се повреде фотографишу и те фотографије би такође требало ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар повреда у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.

Комитет понавља своју препоруку да се предузму кораци како би се обезбедило да затворске службе здравствене заштите у објектима које је посетио Комитет, као и друге затворске

³⁷ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 71, 74, 77. и 78.

лекарске службе у другим деловима Србије, у потпуности извршавају своју улогу у спречавању неадекватног поступања и мучења у складу са горе наведеним запажањима и обезбеде следеће:

- да лекари укажу на крају својих извештаја о трауматским повредама, кад год могу то да ураде, на сваку узрочну повезаност између једног или више објективних лекарских налаза и изјава предметног лица;
- да извештаји о трауматским повредама који се тичу повреда које су вероватно настале злостављањем (чак и у одсуству изјава) буду аутоматски прослеђени телу надлежном за спровођење истрага, укључујући и кривичне истраге о тој ствари, без обзира на жеље предметног лица у питању;
- да лекари посаветују предметног затвореника да писање таквог извештаја потпада под оквир система за спречавање злостављања, да тај извештај мора да се аутоматски проследи јасно одређеном истражном телу и да такво прослеђивање не замењује подношење притужбе у одговарајућем облику.

Такође би било препоручљиво да затворски лекари могу, у редовним временским размацама, да добијају повратне информације о мерама које су предузела релевантна тела везано за поступање по њиховим прослеђеним извештајима.

Прослеђивање релевантних информација надлежним тужилаштвима и судским органима од суштинске је важности за борбу против некажњавања полицијских службеника. У окружним затворима у Београду и Новом Саду, информације о лицима која су показала повреде и навела неадекватно поступање полиције по пријему у затвор, достављене су судији за претходни поступак и надлежном тужиоцу у случају пријема лица са видним повредама. Иако постоји потреба за бољим евидентирањем повреда, као и да лекари дају јасније изјаве у погледу компатибилности утврђених повреда и навода о неадекватном поступању, ово се ипак сматра позитивним развојем догађаја. Наравно, да би то било делотворно, то од судије или тужиоца захтева да се лате решавања случајева, што није био случај у време посете. Ни у једном другом посећеном затворском објекту нису примећене повреде на новопримљеним затвореницима које би биле исправно евидентирани или пријављене тужилаштву и судским органима. Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму кораке у свим затворима да се уведу јасна пракса извештавања правосудних органа о свим случајевима наводног неадекватног поступања у којима су евидентирани повреде.³⁸

Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да је према осуђеном примењено насиље. Лекар је дужан да у извештају о утврђеним повредама унесе и наводе осуђеног лица о начину настанка повреде, као и да изнесе своје мишљење о повезаности навода осуђеног и насталих повреда.³⁹

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела притвореника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).

У случају да се приликом прегледа из става 1. овог члана утврди постојање телесних повреда, лекар је дужан да, у складу са Законом о извршењу кривичних санкција (у даљем тексту: Закон), о томе достави писмени извештај управнику завода.⁴⁰

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела осуђеника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).⁴¹

³⁸ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 58. – 61.

³⁹ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14 и 35/19), чл. 115. т. 6.

⁴⁰ Правилник о извршењу мере притвора ("Сл. гласник РС", бр. 132/14), чл. 12. ст. 2. и 4.

⁴¹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС" 110/14 и 79/16), чл. 12. ст. 2.

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица, када је утврђено да лице лишено слободе има повреде, лекари ће у извештајима о обављеним прегледима:

- уносити детаљне и конкретне наводе лица о начину настанка повреда;
- повреде детаљно описивати, фотографисати и уцртавати у шему тела;
- дати своје мишљење о повезаности изнетих навода о начину настанка повреда и објективног налаза о повредама.

Иако није уочена пракса да немедицинско особље – припадници Службе за обезбеђење непосредно присуствују лекарском прегледу лица лишених слободе тако што се налазе у амбуланти током обављања прегледа, НПМ указује да су поједина притворена лица (6) навела да су припадници Службе за обезбеђење присуствовали првом лекарском прегледу, док према наводима лекара, они само изузетно, из разлога безбедности, захтевају да припадници Службе за обезбеђење присуствују прегледу. С тим у вези, НПМ указује да, уколико лекар из разлога безбедности затражи присуство припадника Службе за обезбеђење лекарском прегледу лица лишеног слободе, **присуство и разлог за присуство немедицинског особља би требало да се евидентира у лекарском извештају.**